

Sygn. akt V CSK 362/15

POSTANOWIENIE

Dnia 17 grudnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska

w sprawie z powództwa W. W.

przeciwko Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Izby Skarbowej w Katowicach
o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 17 grudnia 2015 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Apelacyjnego
w Katowicach

z dnia 12 grudnia 2014 r., sygn. akt I ACa 760/14,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) odstępuje od obciążenia powódki kosztami postępowania kasacyjnego należnymi stronie pozwanej;**
- 3) przyznaje radcy prawnemu Z. O.
ze środków budżetowych Skarbu Państwa - Sądu
Apelacyjnego w Katowicach kwotę 5.400 (pięć tysięcy
czterysta) zł wraz z należnym podatkiem od towarów i usług
tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną
powódce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o których jest mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Powódka wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), które przedstawiła w formie pytania: „czy bezprawne i sprzeczne z zasadami współżycia społecznego zachowanie wywołuje skutek dla osób trzecich, w ten sposób, że pozwala na nieuwzględnienie podniesionego przez pozwanego w wytoczonym przez osobę trzecią procesie zarzutu przedawnienia, a także czy dopuszczalnym jest odniesienie okoliczności uzasadniających stwierdzenie naruszenia zasad współżycia społecznego i nadużycia prawa w stosunku do spadkodawcy roszczeń dochodzonych w procesie, na rzecz powódki - spadkobierczyni oraz czy aby zastosować art. 5 k.c. i nie uwzględnić zarzutu przedawnienia, okoliczności polegające na ignorowaniu obowiązującego porządku prawnego, dążeniu z naruszeniem prawa do pozbawienia rodziny powódki majątku, odmowy udzielenia informacji mogą odnosić się do powódki tylko pośrednio, a w konsekwencji czy ustalenie naruszenia zasad współżycia społecznego wobec bliskich osób i w związku z dochodzonym roszczeniem wpływa na sytuację procesową powódki w ten sposób, by nie uwzględnić podniesionego przez pozwanego zarzutu przedawnienia, w sytuacji, gdy z orzecznictwa wynika, że za zastosowaniem art. 5 k.c. mogą przemawiać przyczyny opóźnienia w dochodzeniu roszczenia leżące także, a nawet wyłącznie po stronie

uprawnionego oraz w świetle stanowiska wyrażonego w doktrynie wskazującego, że za uznaniem nadużycia prawa może przemawiać sama sytuacja uprawnionego”.

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego wymaga przedstawienia problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 2 października 2001 r., I PKN 129/01, OSNP 2003, nr 18, poz. 436). W postanowieniu z 23 marca 2012 r., II PK 284/11 (nie publ.), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że zagadnieniem prawnym jest zagadnienie, które wiąże się z określonymi przepisami prawa materialnego lub procesowego, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia konkretnej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie na zagadnienie prawne uzasadniające wnioski o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez jego sformułowanie jako problemu prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, określenie przepisów prawa, w związku z którymi powstało i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Skoro jednak skarga kasacyjna jest wnoszona w konkretnej sprawie, to zarówno charakter zgłoszonego w niej roszczenia, jak i ustalony przez sądy *meriti* stan faktyczny, którym Sąd Najwyższy byłby związany przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.), musi pozostawać w związku z przedstawionym przez skarżącego zagadnieniem prawnym i pozwalać na jego rozstrzygnięcie. Na etapie badania przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania Sąd Najwyższy nie analizuje zasadności podstaw skargi kasacyjnej, niemniej jednak rozważa, czy pozostają one w związku z przytoczonymi przez skarżącego przesłankami przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Do rozstrzygnięcia w postępowaniu kasacyjnym zagadnień prawnych sformułowanych jako przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania może zatem dojść jedynie wtedy, gdy wskazane przez skarżącego podstawy skargi kasacyjnej pozwalają na ich ocenę i sformułowanie na nie odpowiedzi. Sąd Najwyższy przy rozpoznawaniu sprawy w postępowaniu kasacyjnym nie może bowiem wyjść poza granice zaskarżenia i podstawy skargi kasacyjnej (art. 398¹³ § 1 k.p.c.); związany jest też ustaleniami faktycznymi Sądów *meriti* przyjętymi za podstawę rozstrzygnięcia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powódka powołała wprawdzie niektóre wypowiedzi judykatury na temat okoliczności uzasadniających uznanie zarzutu przedawnienia roszczenia za nadużycie prawa, ale pominęła wypowiedzi, w których Sąd Najwyższy wyjaśnił, na podstawie jakich przepisów ma być oceniane przedawnienie roszczeń odszkodowawczych powstałych przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 80, poz. 538; dalej: „ustawa z 16 lutego 2007 r.”).

W wyroku z 8 maja 2014 r., V CSK 322/13 (nie publ.), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że jeżeli powód do 10 sierpnia 2007 r. nie wystąpi z powództwem o naprawienie szkody spowodowanej czynem niedozwolonym, który miał miejsce przed tą datą, to gdy powództwo zostanie zgłoszone po niej, a pozwany podniesie zarzut przedawnienia, sąd musi ocenić, czy biorąc pod uwagę przepisy kodeksu cywilnego, w brzmieniu obowiązującym do 10 sierpnia 2007 r., roszczenie powoda już do tego dnia uległo przedawnieniu, czy też termin tak liczonego przedawnienia, jeszcze nie upłynął. Roszczenie jest przedawnione w rozumieniu art. 2 ustawy z 16 lutego 2007 r., jeżeli do 10 sierpnia 2007 r. nie tylko upłynął termin 10-ciu lat określony w art. 442 § 1 zdanie drugie k.c., ale również przed tą datą ujawniła się szkoda (roszczenie stało się wymagalne). W takim przypadku przedawnienie roszczenia ocenia się według przepisów dotychczasowych, a nie art. 442¹ k.c. Natomiast, jeżeli do 10 sierpnia 2007 r. upłynie tylko termin z art. 442 § 1 zdanie drugie k.c., a nie ujawni się jeszcze szkoda, to w rozumieniu art. 2 ustawy z 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 80, poz. 538) roszczenie jest jeszcze nieprzedawnione według przepisów dotychczasowych, a więc ma do niego zastosowanie art. 442¹ k.c. (przy szkodzie na osobie art. 442¹ § 3 k.c.). Podobnie wypowiedział się o tym problemie Sąd Najwyższy w wyroku z 25 kwietnia 2013 r., V CSK 239/12, nie publ.

Zgodnie z powołanym wyżej poglądem, przy ocenie przedawnienia roszczenia o odszkodowanie za szkodę wyrządzoną czynem niedozwolonym popełnionym przed 10 sierpnia 2007 r. niezbędne jest odniesienie się do przepisu przejściowego, tj. art. 2 ustawy z 16 lutego 2007 r., który Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 22 stycznia 2013 r., P 46/09 (OTK-A 2013, nr 1, poz. 3) uznał za zgodny z Konstytucją.

Sąd Najwyższy wielokrotnie wypowiadał się o tym, jakie okoliczności mogą usprawiedliwiać ocenę, że podniesienie zarzutu przedawnienia stanowiło w świetle art. 5 k.c. nadużycie prawa podmiotowego. W orzecznictwie przeważa stanowisko, że przy ocenie czy zarzut przedawnienia stanowi nadużycie prawa należy uwzględniać - poza postawą pozwanego, przeciwko któremu przysługuje roszczenie - także wszystkie inne okoliczności konkretnego przypadku, w tym i zachodzące po stronie poszkodowanego, a możliwość zastosowania art. 5 k.c. nie zawsze musi być wiązana z negatywną oceną zachowania osoby zobowiązanej do naprawienia szkody, przejawiającego się w utrudnieniu wcześniejszego dochodzenia roszczeń przez poszkodowanego (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z 18 maja 2006 r., IV CK 367/05, nie publ.). Zarówno skarżący, jak i pozwany w odpowiedzi na skargę kasacyjną przytoczyli liczne przykłady orzeczeń Sądu Najwyższego, w których wyrażono zbliżone stanowisko. Nie sposób zatem twierdzić, że problem sformułowany we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pozostaje wciąż nierozstrzygnięty i wymaga kolejnej wypowiedzi Sądu Najwyższego. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, w której zapadło zaskarżone orzeczenie, a jedynie skargę kasacyjną, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia, wnoszonym i rozpoznawanym nie tylko w interesie skarżącego, ale przede wszystkim w interesie publicznym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 kwietnia 2014 r., I CSK 510/13, nie publ.).

Z motywów zaskarżonego wyroku wynika, że Sąd drugiej instancji przy ocenie przedawnienia roszczenia dochodzonego przez powódkę w związku z podniesieniem przez pozwanego stosownego zarzutu miał na uwadze nie tylko okoliczności leżące po stronie pozwanego, którymi powódka tłumaczyła opóźnienie w dochodzeniu roszczenia, ale i wszelkie inne okoliczności tego przypadku decydujące o zgłoszeniu roszczenia po około trzydziestu latach od powstania szkody.

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w pkt 1.

Sąd Najwyższy odstąpił od obciążenia powódki obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania jej przeciwnikowi procesowemu (art. 102, art. 108 § 1 w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c.), a miał przy tym na uwadze charakter sprawy, sytuację osobistą i majątkową powódki oraz okoliczność, że na rzecz pozwanego zasądzone zostały koszty postępowania przed Sądem drugiej instancji, a okoliczności rozważane w sprawie w postępowaniu apelacyjnym i kasacyjnym były tożsame i przygotowanie odpowiedzi na skargę kasacyjną nie wiązało się z istotnie większym nakładem pracy pełnomocnika.

Wynagrodzenie za pomoc prawną udzieloną powódce z urzędu zostało przyznane pełnomocnikowi na podstawie § 2, § 12 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r., poz. 490 ze zm.).